

Burhan Sönmez'in *Labirent* Adlı Eserinin Bir Yapısöküm Okuması Çağdaş Bir Metnin Sınıf-İçi Uyarlaması

ARŞ. GÖR. ESRA BAŞAK AYDINALP*

Öz

Jacques Derrida 1967 yılında kaleme aldığı "Yazı ve Fark" ve "Yazıbilime Dair" adlı eserlerinde metne dair yeni bir okuma yaklaşımı geliştirmiştir. Bu yaklaşımda Derrida metnin içini oyup "iz" ve "ayırım" kavramları üzerine inşa ettiği yapısöküm yaklaşımı ile bir yandan yazarın imzasını silerken öte yandan okuru metni oluşturmaya davet eder. Araştırmacının buradaki amacı, eseri unutmama/anımsama, toplumsal bellek/bireysel bellek, hiç kimse/herkes, yaşam/ölüm, geçmiş/gelecek gibi hiyerarşik karşıtlıklar açısından değerlendirmek ve karşıtlıkların yazınsal süreçte nasıl aynada giderek kendine ve başkasına dönüşen bir kimliğin inşasında rol oynadıklarını göstermektir. Böylelikle zaman okur için, içinde yolculuk edilen bir labirente dönüşecektir. Bu labirent girildikçe çıkılmayan, çıkıldıkça yerine yenilerinin eklendiği metinlerle ve içeriklerle örülüdür. Yapılmak istenen metni yapısöküme uğratarak bu ikili karşıtlıkların dışına taşımak, aynı zamanda bir çağdaş metnin labirentlerinde dolaşarak edebiyat eğitimi bağlamında yapısöküm yaklaşımıyla didaktik bir ders içeriği hazırlamaktır.

Anahtar sözcükler: Jacques Derrida, Burhan Sönmez, *Labirent*, yapısöküm, edebiyat eğitimi.

A DECONSTRUCTION READING OF BURHAN SÖNMEZ'S *LABİRENT* AN INTRACLASS ADAPTATION OF A CONTEMPORARY TEXT

Abstract

Jacques Derrida developed a new reading approach to the text in his publications entitled "Writing and Difference" and "Of Grammatology" in 1967. In this approach, Derrida invites the reader to form the text while erasing the author's signature with the deconstruction approach that he built on the concepts of "trace" and "difference". The aim of the researcher is to evaluate the work in terms of hierarchical contradictions such as forgetting / remembering, social memory / individual memory, nobody / everybody, life /

* Erzincan Ün. Fen-Edebiyat Fak. TDE Bölümü, ebaydinalp@erzincan.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8035-5917
Gönderim tarihi: 24.12.2018 Kabul tarihi: 30.01.2019

death, past / future, and to show how oppositions play a role in the construction of an identity that gradually becomes self and transforms into someone else. Thus, time becomes a labyrinth in which one can travel. This labyrinth is built with texts and contents that cannot be exited when one enters and that new ones are added instead. The aim is to take the text to the beyond of these binary oppositions by deconstructing it, at the same time to prepare a didactic course content with deconstruction approach in the context of literature education by walking around the labyrinths of a contemporary text.

Keywords: Jacques Derrida, Burhan Sönmez, *Labirent*, deconstruction, literature education.

GİRİŞ

“Bir labirent inşa etmeye gerek yok, evren zaten bir labirenttir.”

Borges

Modern veya post-modern kültürel ve edebî çalışmaları dâhilinde sayısız teori ve eleştiri tekniği geliştirilmiştir. Özellikle Ferdinand de Saussure yapısalcılığı sonrasında başlayan bu yeni dönem eleştiri dinamiği sadece edebiyat dünyasıyla sınırlı kalmamış, bütün sosyal bilimleri etkilemiştir. Post-yapısalcı dünyanın önde gelen eleştiri yaklaşımlarından biri olan yapısöküm, yapısalcılık sonrası geliştirilmiş önemli edebî metin analiz ve yorumlama tekniklerinden biridir. Jacques Derrida'nın geliştirdiği yapısöküm yaklaşımı edebî eleştiri dünyasında bir dönüm noktasıdır. Bu yaklaşım ikili karşıtlıkların yorumlanması, ayıram, iz, gösterge gibi kavramlar kavşağında metnin içinde anlamın izini sürer.

Yapısöküm genel olarak felsefi, edebî, kültürel bir eleştirel okuma yöntemi olarak bilinmektedir. Asla nihilist bir teori olmamakla birlikte, metni yok etmek üzerine değil, eleştirel olarak metindeki farklılıkları ortaya çıkarmaya odaklanmıştır. Yapısöküm terimi ilk olarak Stocker'e (2006) göre 1973'te Derrida tarafından kaleme alınan “Ses ve Görüngü” adlı kitabın dördüncü bölümündeki “Anlam ve Temsil” adlı başlığın altında geçer. Bu terim post-yapısalcılıkla bağdaştırılır, yapısalcılık sonrası düşünceden doğmakla birlikte ona karşı bir tepkiden de ortaya çıkar. Yapısöküm bir teori değildir ve belli kuralları ve sınırlılıkları yoktur. Daha çok bir metin okuma, yazma ve yorumlama tekniğidir. Bu yorum insanın, dış dünyanın, dilin ve anlamın kararsızlığı üzerine oturur.

Jacques Derrida 1967 yılında kaleme aldığı “Yazı ve Fark” ve “Yazıbilime Dair” adlı eserlerinde metne dair yeni bir okuma yaklaşımı geliştirmiştir. Bu yaklaşımda Derrida metnin içini oyup “iz” ve “ayıram” kavramları üzerine inşa ettiği yapısöküm yaklaşımı ile bir yandan yazarın imzasını silerken öte yandan okuru metni oluşturmaya davet eder. Artık hem gösterilen hem gösteren yani gösterge yerini izin ikamesine terk etmiştir. Bu bağlamda

Burhan Sönmez'in eseri bir yandan okurun bireysel belleğine öte yandan toplumun tarihine açılan izlerin labirente dönüşmüş iç içe geçmişliğinden ibarettir. Bu çalışmada amaç şu sorulara yanıt bulmaktır: Jacques Derrida'nın geliştirdiği yapısöküm nasıl bir eleştirel okuma yaklaşımıdır? Bu yaklaşımdan hareketle Burhan Sönmez'in "Labirent" adlı eserinde bireysel ve toplumsal bellek, zaman ve kimlik kavramları nasıl yapısöküme uğratılmıştır? Yapısöküm yaklaşımı didaktik olarak sınıf-içinde nasıl uygulanabilir?

Birçok eleştirimen için yapı-söküm kırılması zor bir kabuk (fındıkkabuğu) gibidir. (Caputo, 1997). Miller (1976) yapısökümü bir metindeki yapıların sökümü ve dağıtılması olarak değil, metnin kendi içindeki yapıları kendiliğinden söktüğünü göstermenin bir yolu olarak tanımlar. Derrida'ya göre yapısöküm bir yapısızlaştırma değil, metin içi sınırların aşılması, karşıtlıkların ortaya konması ve metnin açılmasıdır. (Zima, 2002, s.23-24) Derrida'da yapısöküm, bir anlam açılımı, sürekli ertelenen, kararsız ve dağılmış anlamın genişlemesine tabi olan yazı sorunsalına dair bitmez bir sorgulama ve dönüşüm hareketidir. Yazı söz merkezci düşüncenin eleştirisi ile Derrida'da yazıbilime bağlı bir takım kavramlar (iz, ayıram, saçılım) ile kendini konumlar.

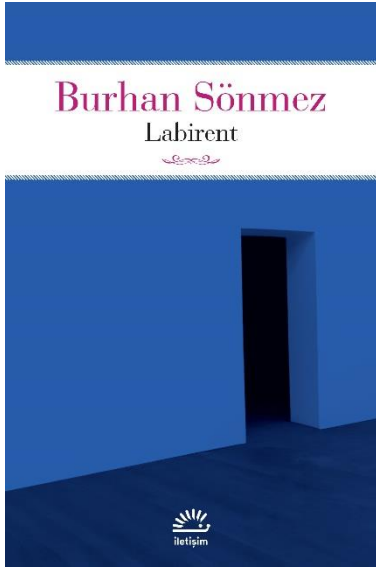
Jacques Derrida

Yapısöküm bu ayıramın sürekli ertelenen anlam dâhilinde izini sürer.(Aydınalp, 2018, s.156)

Derrida, batı düşünüş sistematiğini sorunsallaştıran bir olay olarak görülen "yazı" kavramının merkezi figürüdür. O, batı felsefesi dışına itilmiş "yazı olayı" ile ilgilidir. Bu bağlamda felsefe ile edebiyatı bütünleştirir. Yapısöküm yaklaşımı etrafında bir düşünce ve analiz yöntemi geliştirerek edebî metinler üzerinden felsefeyi sorgular. Yapısöküm, "Logos" merkezli hiyerarşik yapıların sorgulanması ve bunların Nietzsche'deki şekliyle merkezsizleştirilmesi, yine Heidegger'deki şekliyle yapısızlaştırılması işleminin önünün felsefi düzlemde açılmasını sağlar. Dil post-yapısalcılara göre, yapısalcıların düşünemediği ölçüde istikrarsız bir şeydir. Dil, simetrik gösteren ile gösterilen birimleri içeren, açık seçik sınıflandırılmış, tanımlanmış bir yapıdan ziyade, barındırdığı unsurların sürekli bir karşılıklı ilişki ve dönüşüm içinde buldukları, içindeki hiçbir unsurun mutlak olarak tanımlanamayacağı, her şeyin diğer her şeye karışıp izini bıraktığı sınırsız, saçılmış bir ağ gibi görünmeye başlar artık (Eagleton, p. 155). Bu bağlamda, araştırmacı tarafından bu çalışmada edebî bir metin olan Burhan Sönmez'in Labirent isimli romanının felsefi düzlemde bir okuması yapılacaktır.

Araştırmacının bu izleri takip ederken amacı, eserin unutmama/anımsama, beden/ruh, toplumsal bellek/bireysel bellek, hiç kimse/herkes, yaşam/ölüm, geçmiş/gelecek, tarihsel olan/şimdiki zaman, yazar/okur karşıtlıkları açısından değerlendirmekle birlikte, bu karşıtlıkların yazınsal süreçte nasıl aynada giderek kendine dönüşen bir kimliğin inşasında rol oynadıklarını göstermektir. Böylelikle zaman okur için, içinde yolculuk edilen bir labirente dönüşecektir. Bu labirent girildikçe çıkılmayan, çıkıldıkça yerine yenilerinin eklendiği metinlerle ve içeriklerle örülüdür. Yazı, bellek ve zaman yaşandıkça, yazıldıkça, anımsandıkça ve geçtikçe silinmekle birlikte, okur âdeta kendi belleğinde hikâyeyi örmeye teşvik edilir. Yapılmak istenen metni yapışöküme uğratarak bu ikili karşıtlıkların dışına taşımak, aynı zamanda bir çağdaş metnin labirentlerinde dolaşarak edebiyat eğitimi bağlamında yapışöküm yaklaşımıyla didaktik bir ders içeriği hazırlamaktır.

1. YAPISÖKÜM YAKLAŞIMINDA İZ/ AYIRAM VE BELLEK/ KİMLİK

Burhan Sönmez'in "Labirent"inde genç bir müzisyenin intihar girişimi sonrasında kaybedilen bir hafıza ile karşı karşıya kalarak zaman ve mekânla kurduğu ilişki dâhilinde her şeyin bulanıklaştığı ve bu karmaşa içinde kendine bir kimlik ve geçmiş arayan anlatıcı Boratin'in hikâyesi anlatılır. Hikâyede bölüm adları bu noktada ilgi çekicidir. "Boğaz köprüsünden aşağı doğru", "kendi ağından uzaklaşmayan örümcek gibi", "eve hep aynı yoldan gidilmez", "duvarı tuğlalarla çatısı hayallerle örülü", "gece sokağında avaresin bir başına" gibi bölüm başlıkları hikâyedeki anlatıcının bir labirent içinde, ki bu labirent kaybedilmiş bellekten kaynaklıdır, zaman ve mekânla, kendi ve ötekiyle, ölüm ve yaşamla kurduğu sınırlı

ve aynı zamanda sonsuzluğa asılı bir karmaşıklık ve kapatılmışlık duygusunu andıran kimlik bulma ve geçmişle bir bağ kurma ve dahası varoluş serüvenine gönderme yapar. Ve okur daha ilk cümlelerden zamansal ve mekânsal düzlemde bir labirentin içine doğru çekilir.

"Saat çalıyor. Bir yük gemisinin yorgun tayfalarını çağıran yemek ziline benziyor saatin sesi. Yük gemilerini kim anımsar ki? Ses yan daireden, belki de bir rüyadan geliyor..." "Hangi mevsimse bu sabah, sabah serinliği tazelik veriyor." (Sönmez, 2018, s. 9)

İlerleyen sayfalarda bu zamansal ve mekânsal belirsizlik kendini korumakla birlikte buna anlatıcının kendi kişisel hikâyesi de karışmaktadır. Anlatıcı da bir labirentin içinde zihnindeki karşılıksız sorularla karşı karşıyadır:

“Bazen zaman adı da verilen bu hareket şimdi parmaklarımın ucunda yeni doğmuş bir hayvan gibi canlanıyor. Bir hayvan ile bir makine aynı bedende buluşmuş, kumaşın tüylerinde ve avizenin kristallerinde izler arıyor. Karşılığı belirsiz sorulara cevap veremiyorum.”(Sönmez, 2018, s.15)

Bu bellek yitimi ve yarattığı karmaşık, belirsiz ve bulanıklık anlatıcının yaşadığı duygu durumunu betimlemekle kalmayıp onu yalnız geçmişte değil, bugün de ve gelecekte de hem zaman hem uzam bağlamında kendini konumlamaya zorlamaktadır. Anlatıcı zamanı yeni doğmuş bir hayvana benzetirken kendi kimlik yitimini zamanda konumlarken, kumaşın tüylerinde ve avizenin kristallerinde belleğin yitimini tasvir ederek mekânı da belirsiz sorularla karşılamaktadır.

“Rüyada olduğumu söyleseler ona da inanırım. Dün gece rüyamda her şeyin suda yüzüncesine dalgalandığını, oraya buraya gidip geldiğini gördüm. Plaklar, resimler, sesler, yüzler, adlar. Hiçbiri sabit durmuyor ve birbirine değmiyor. Hangi zamana ait oldukları belirsiz. Plaklarda resmini gördüğüm şarkıcılar yaşıyor mu, ölü mü? Adını anımsadığım insanlar yaşıyor mu, yoksa çağlar öncesinde mi kaldılar?... Bek dışardaki dünyada kendisine ait bir yere sahip olduğundan rahatça çıkabiliyor. Ben aynadaki yüzüme bile yabancı bakıyorum. (Sönmez, 2018,s. 17).

Rüya ile karmaşık anlatılan bu duygu durumu, okuru da yazarı da reel ve kurmaca arası çizgiye sürükler. Hiçbir nesne sabit olmamakla birlikte, hepsi zamana asılı bir biçimde anlatıcının belleğinde gelgitlere neden olmaktadır. Anlatıcı hem kendine hem de onu çevreleyen dünyaya artık yabancıdır. Ayna da labirent gibi bir metafordur ve artık aynada anlatıcının kendisi değil yabancının, öteki olanın, intihardan sonra dönüşenin hikâyesi anlatılacaktır.

“Kendimden korkuyorum, ya ben ben değilsem” (Sönmez, 2018, s.43)

“Gövdesinin içinde hiç kimse olmadığını biliyor. Boratin hiç kimsedir. Ama diğer olasılığı da düşünüyor: Herkes de olabilir o. Bağlandığı bir benliği yoksa dilediği bir benliği sahiplenebilir.”(Sönmez, 2018, s.59)

Bu bellek oyunları anlatıcının kimlik bunalımını derinleştiriyor.

“Aynanın belleği sınırsız. Gördüğü her şeyi, içine alıyor. Benim eski halimi, çıplak halimi, uykudaki halimi kendinde tutuyor. Uykuda nasıl olduğumu ben bile bilmezken ayna biliyor. Hiç uyumuyor. Belki o da beni bir ayna sanıyor.”(Sönmez, 2018, s.99)

Anlatıcı, bir yandan aynada kendi görüntüsüne yabancılaşırken öte yandan aynada kendi kimliğini aramaktadır. Kendi kimliği aynada giderek derinleşen bir labirentin şeklini alırken zaman ve mekânda kimliği hem daralıp hem genişliyor. Aynadaki bedeninin yine aynadaki aksi çoğalan bir kimlik ve bellek bölünmesiyle daha da tanınmaz ve giderek

uzaklaşan bir yansımaya dönüşmektedir. Kendi izlerini aynada zamansal ve uzamsal olarak takibe girişmektedir.

“İnsanın dışarıyla konuştuğu dil başka, kendisiyle konuştuğu dil başkadır. Kendisine karşı şefkatli olan dil, başkasına hırçın olabilir. Kendisine merhamet eden dil, başkasına insafsızlık edebilir. Gözlerimi bir hastanede açtım. Bir eve geldim. Birkaç kişiyle görüştüm. Kendimi anlayabileceğim dili göremedim. Bu dili aynada bulabilirim diye bekliyorum. Aynanın önünde yemek yiyor, oturuyor, uyuyorum. Uyanıyor, bir önceki günü tekrar ediyorum. Kendimden şüphe ediyorum.” (Sönmez, 2018, s. 99)

Giderek kendisine yabancılaşan anlatıcı dilin bellek ve kimlikle bütünleşen ağır bir yapı-sökümünü yukarıdaki itirafla yapacaktır. Sürekli bir tekrar hâlinde olan dil, bütün bunlara rağmen ısrarla ona kimliğini ve belleğini vermemekte ve hatta onu kendisine ve belleğine dair bin bir şüpheye sevk etmektedir. Bu şüphe aynada kendi kimliği ile karşılaşan insanın hem kendi hem öteki olma serüvenine eş değer kılınmış izlenimi verir. Dil, düşünce boyutunda bellek ve kimlik yitimiyle kendi labirentini oluşturan bir unsura dönüşürken öte yandan benlik aynada ötekiyle karşılaşır. Kendi benliğinin, kimliğinin ve geçmişinin izlerini anlatıcı sürekli bir labirentin içinde aramaktadır.

“Çünkü aynadaki Boratin bana şüpheyle bakıyor. Benim suçum ne ki?...insan hayatının aslında geçmişin anımsanmasına değil parça parça unutulmasına yaradığını anlıyorum. En uzak geçmiş dündür. İsa daha dün çarmıha gerildi, roma dün yıkıldı, İstanbul dün fethedildi. Bu kadar. Geri kalanlar unutuldu. Bir tek ayna unutmadı hiçbirini.” (Sönmez, 2018, s.100)

Burada anlatıcı kendi şimdisine şüpheyle bakarken burada şimdi olan ile geçmişte olan arasındaki yolculuğunu bireysel bellekten toplumsal belleğe taşır. Unutmak hatırlamanın karşısında önem kazanırken silinen izler geçmişin değil, âdeta bugünüdür artık. Anlatıcı kendisi de labirentin içinde söz ve yazı unsurlarıyla kendisinden ve aynada ki geçmişinden izler aramaktadır. Oysa o ayna geçmişi kendinde tutarken yalnızca şimdiki zamanı yansıtmaktadır. (s. 100) Bütün izler kişisel bellekte silinirken toplumsal bellekte tekrar inşa edilmeye çalışılır. Bütün izlerin geçmişi şimdi de aranmaktadır. Kimlik geçmişe doğru saçılırken bellek geleceğe ve şimdiye açılmaktadır.

Burhan Sönmez

2. LABİRET'İN YAPISÖKÜMÜNÜN SINIF İÇİNDE UYARLANMASI

Edebiyat eğitiminde eleştirel okuma yöntemleri son derece önemli bir yere sahiptir. Bunun nedeni sadece öğrencide farklı düşünüş şekillerini besleyecek analitik, eleştirel ve yaratıcı düzlemde konumlanışları değil, aynı zamanda okuma eyleminin onlara verebileceği hazdır. Herhangi bir eser, alımlama estetiği boyutunda psikanalitik, gösterge bilimsel, yapısal, postyapısal, postmodern, modern bir okuma tekniği ile okunabilmektedir. Edebiyat eseri dil/kültür kavşağında duran okuru da yazarı da aynı şiddette kapsayan sistematik veya sistemsiz bir üründür. Bu nedenle edebiyatın eğitiminde herhangi bir edebî metin yazma ve okuma etkinlikleri ile hem yazar hem okur kimliğinin, hem dil hem kültür bileşenlerinin bir arada irdelendiği ve yaşam bulduğu bir eğitsel arenaya dönüşür. Bundan yola çıkarak herhangi bir edebî metin; dili sadece kültürel, tarihsel, felsefi ve sosyal bağlamına oturtmaz, aynı zamanda öğrenci ve öğretmen arası ilişkiyi ve etkileşimi besleyen eğitsel bir serüvene evrilir. Bu nedenle bir edebî metnin yazımı ve okunması süreçleri eğitsel sınıflarda metnin yapılarının bir yandan tekrardan oluşturularak, diğer yandan bozulmasıyla yeniden inşa edilmesine dayanır.

Edebî herhangi bir metnin eğitsel bir malzemeye dönüşüm süreci, özellikle hayat öğretimi sınıflarında eğitimcilerin çoklu bir perspektifle metne yaklaşımlarını ve eserin bağlamına olan yabancılıkları gibi nedenlerle eğitmenin önünde aşılması gereken bir engel olma durumunu korumaktadır. Bunu yaparken eğitmen, metnin eğitsel ve eleştirel bir okuma ve yazma etkinliğine dönüşmesini ve öncelikle seçilecek metnin dersin hedeflerine uygun olmasına özen göstermelidir. Metnin öğrencinin analitik, eleştirel, yaratıcı ve sorgulayıcı bakış açılarını bir yandan zenginleştirmesine ve öte yandan onun bilişsel ve entelektüel donanımına katkı sağlamasını sürekli olarak göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü bu sayede öğrenci etik, estetik, yaratıcı, eleştirel ve bilişsel bir donanıma ve kazanıma sahip olacak potansiyele erişebilecektir.

3. DERS PLANI VE EDEBÎ HEDEFLERİ

Tema: Edebî metnin öğretimi- Çağdaş bir yazarın metninin seçilerek eğitim sınıfında öğretimi

Süre: 200 dk.

Eser: Burhan Sönmez'in 2018 Eylül ayında yayımlanmış Labirent isimli eseri

Pedagojik parkur

1. Alışlagelmiş edebî metin okuma ve eleştirme yöntemleri dışına çıkmak
2. Öğrenciyi yeni bir okuma stratejisi ile okumaya teşvik etmek
3. Metinde hiyerarşik ve karşıt yapıları bulmak
4. Bu hiyerarşik ve karşıt yapıları alternatif bir okuma yöntemiyle ters yüz etmek

5. Bir yapı-söküm okuması yapmak

Edebî kazanımlar

1. Yapısöküm okuma stratejisini öğrenebilmek
2. Yapısökümü metne uygulayabilmek, bir metinde düalisttik yapıları bulabilmek ve yapısöküm okuması ile eleştirel düşünüş şeklini kavrayabilmek
3. Kurmaca bir edebî metni keşfedebilmek, kurmaca bir metni yapısöküm metodu ile okuyabilmek
4. Yazılı anlatımda yaratıcılığı geliştirebilmek için yapısökümü metne uygulayabilmek, dilin ideolojik, kültürel, sosyal formları baskılama gücünü ve yapısöküm tekniği ile bu gücün nasıl ortaya çıkarılabileceğini kavrayabilmek
5. Eleştirel bir bakış açısıyla dil, dünya ve insanı yapısöküme uğratabilmek, öğrencinin etik, estetik, yaratıcı potansiyelini zenginleştirebilmek için yapısöküm okuma yöntemiyle eleştirel kapasitesini zenginleştirebilmek

Pragmatik ve iletişimsel hedefler

1. Bir kurmacayı genel olarak anlayabilmek
2. Yapısöküm metodu ile bir kurmacayı okuyabilmek
3. Yaratıcı eleştirel bir bakış açısı edinebilmek
4. Bir yazarın eseri üzerine kendi düşüncelerini yazabilmek
5. Yapısöküm metodu ile eleştirel bir okuma yapabilmek.

Edebî hedefler

1. Edebî bir analiz ile öğrencinin kelime dağarcığını zenginleştirmek
2. Çağdaş bir yazarı edebî eleştirel okuma kuramlarından yapısöküm metodu ile okuyabilmek
3. Postmodern edebî eleştiri kuramını anlamak
4. Burhan Sönmez adlı yazarın yazım stilini ve tekniğini özümsemek
5. Yaratıcı okur-yazarlık konusunda deneyim sağlamak

Kültürel hedefler

Çağdaş bir yazarı ve eserini bilmek ve keşfetmek

Okuma Öncesi: (40 dk.)

1. “Labirent” kelimesi size neyi çağrıştırmaktadır?

2. Bir labirentte olduğunuzu hayal edin, bu fikri zihninizde ne ile bağdaştırmaktasınız? Bu sizi bir kapatılmışlık duygusuna mı yoksa sonsuz çıkış yöntemi olabilen bir yolculuk etme hissine mi yönlendirmektedir?
3. Bu kelime zamansal olarak mı yoksa uzamsal(mekânsal) olarak mı belleğinizde belirmektedir? Neden?
4. Herhangi bir zamansal labirent içinde kalsanız çıkış yolu arar mısınız? Nasıl?

Okuma sırası: (40+40 dk.)

Burhan Sönmez'in Labirent adlı eserine okuyunuz. Okuma sırasında aşağıdaki soruların yanıtlarını arayınız.

1. Metindeki hiyerarşik karşıtlıkları belirleyiniz.
2. Bu karşıtlıkların her birinin neye gönderme yaptığını belirleyiniz.
3. Labirent kelimesi daha çok anlatıcının belleğinde zamansal olarak mı yoksa uzamsal olarak mı konumlanmıştır? Tartışınız.
4. Labirent kelimesi yazar ve okur açısından hangi karmaşaya tekabül etmektedir? Neden?
5. Yukarıda belirlediğiniz karşıtlıkların bu labirent içindeki konumlarını belirleyiniz.
6. Bu konumlanmalar dâhilinde karşıtlıklardaki terimlerden hangisi ötekine öncelikli veya ayrıcalıklı kılınmıştır? Sizin belleğinizdeki terimin öncelik durumunu gözden geçiriniz.
7. Siz hangi terimi zihninizde öncelemektesiniz? Neden?
8. Toplumsal bellek/ kişisel bellek birbirini nasıl etkilemektedir? Kişisel bellekte toplumsal kayıtlar nasıl yer edinir? Tartışınız.
9. Kimlik/ Kimliksizlik kavramlarının bireysel ve toplumsal bellekteki izdüşümü ne olabilir? Tartışınız.
10. Aynada anlatıcı kendisiyle mi ötekiyle mi karşılaşmaktadır? Aynada anlatıcının aradığı veya bulduğu izler toplumsal mı kişisel midir?
11. Anlatıcı kendisi için nasıl bir labirenttir? Açıklayınız.
12. Ayna yazar tarafından nasıl bir metafor olarak kullanılmıştır?
13. Anlatıcı- yazar ve okur düzleminde kimliğe ve belleğe ait izleri tartışınız.
14. Bu izleri tarihsel ve şimdiki zaman açısından toplumsal ve bireysel bağlamda konumlayınız.
15. Unutma/anımsama, beden/ruh, toplumsal bellek/bireysel bellek, hiç kimse/herkes, beden/ruh, yaşam/ölüm, geçmiş/gelecek, tarihsel olan/şimdiki zaman, yazar/okur gibi ikili karşıtlıklar açısından metnin yapısökümünü yapınız. Bu terimlerden hangisi bir

diğerine üstün kılınmıştır? Bunu gerek yazar, gerek anlatıcı ve gerek okur düzeyinde hem bireysel hem toplumsal düzlemde tartışınız.

Okuma sonrası (40+40 dk.)

Metinde yazara ait stili, tekniğı ve yazım estetiğini belirleyen özellikleri bulunuz.

Çağdaş bir metnin içini oymak labirent metaforuyla nasıl bağdaştırılır? Tartışınız.

Unutma/anımsama, beden/ruh, toplumsal bellek/bireysel bellek, hiç kimse/herkes, beden/ruh, yaşam/ölüm, geçmiş/gelecek, tarihsel olan/şimdiki zaman, yazar/okur gibi ikili karşıtlıklar üzerine tasarlanmış bir metin yazınız.

SONUÇ

Postmodern çağda bir metni keşfetmek bir labirentin içinde kalmak gibi bir eğretilenle ifade edilebilir. Bir yat öğretmeni öğrencisinden bu metni okumasını talep ederse onu âdeta bir labirentin içine davet etmektedir. Burada söz konusu olan çıkışı bulmak değil, labirent içindeki yolculuğun ta kendisidir. Postmodern metinlerde de bir labirent gibi çok fazla giriş olmasına rağmen, çok fazla çıkış yoktur, bu kasıtlı olarak geleneksel ve uzlaşım edebî okumalardan kaçınma adına yapılır. Postmodern metin okuru, perspektifini değiştirmeye ve okura yeni bir estetik bakış edinmeye zorlar. Bir labirentin dışına çıkmak için aşılabilir örülü duvarlarını kat etmek gibi, okur metindeki anlam katmanlarıyla örülü yapıyı sökmeye davet edilir. Postmodern okur labirentin içindeki Minotor ile karşılaşır. Anlam asla çizgisel değil, çok katmanlı ve sürekli ertelenen bir yapıdadır. Labirent birçok söylem ve anlatıda bir belirsizliği, karmaşıklığı sembolize eder. Aynı duygu postmodern metinle karşılaşan okurda da hissedilir.

Bu çalışmada da amaç bu karmaşıklığa yapısöküm metodu ile bir cevap bulmak ve eleştirel bir bakış açısıyla dil, dünya ve insanı yapısöküme uğratabilmek, okurun dilsel, etik, estetik, yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla yapısöküm okuma yöntemiyle eleştirel kapasitesini zenginleştirebilmektir.

KAYNAKÇA

Aydınalp, Esra. Başak. (2018) *L'écriture féminine dans l'oeuvre d'Hélène Cixous, une lecture de déconstruction*, Yayınlanmamış doktora tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

Borges, Jorge Louis. (1977) *L'Aleph*, Gallimard, Paris: l'Imaginaire.

Caputo, John D. (1996) *Deconstruction in a Nutshell: A Conversation with Jacques Derrida (Perspectives in Continental Philosophy)*, Fordham University Press.

Derrida, Jacques. (1967) *De la Grammatologie*, Paris: Editions: Seuil,

Derrida, Jacques. (1967) *Ecriture et Différence*, Editions: Seuil, Paris

Eagleton, Therry. (2009) *Edebiyat Kuramı*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Miller, Joseph Hillis. (1976). *Steven's rock and criticism as cure*. The Georgia Review, 30, 5-31, 330-348.

Sönmez, Burhan. (2018) *Labirent*, İstanbul: İletişim Yay.

Stocker, Barbara (2006). *Derrida on deconstruction*. Newyork and London: Routledge
Philosophy Guidebooks Taylor and Francis Group:

Zima, Peter. (2002). *Deconstruction and Critical Theory*. Trans. by Rainer
Emig. London:Continuum.